

Ökoloogiline lähenemine varasele keeleõppele

Mila Schwartz

Israeli Oranimi Hariduskolledži professor

Mila Schwartz (2024). *Ökoloogiline lähenemisviis varajases keeleõppes: lapsevanema, õpetaja, eakaaslaste ja lapse tegevuse vastastikmõju*. Routledge, 280 lk.

Viimase kahekümne aasta jooksul on koolieelsed haridusprogrammid muutunud mitmekesisemaks ning seetõttu on huvi varasele keeleõppele suunatud teadusuuringute vastu suurenenud (nt Otto & Cortina-Pérez, 2022; Schwartz, 2022). Oma monograafias esitleb Mila Schwartz varasele keeleõppele suunatud ökoloogilist lähenemisviisi, mis kujundab lapse, tema eakaaslaste ja vanemate ning õpetajate suhtlust. Teos pakub sissevaate mitmekeelsetes kodudes ja mitmekeelses keskkonnas kasvavate väikelaste ellu. Varajase keeleõppe siht-rühmaks on kodus, koolieelses lasteasutuses või kogukonnas paralleelselt või järjestikku kaht või enam keelt omandavad lapsed alates sünnist kuni 6- või 7-aastaseks saamiseni.

Raamatus keskendutakse varajast keeleõpet ja haridust mõjutavate ökoloogiliste tegurite vastastikustele seostele. Lähenemise teoreetiliseks taustaks on keeleökoloogia (Haugen, 2001), Bronfenbrenneri inimarengu ökoloogia teooria (1979) ja vastastikmõjud keeleõppes (nt van Lier, 2010). Neile kolmele alustalale tuginedes on autor loonud kolm originaalset mudelit, mida ta tutvustab esimeses peatükis ja kirjeldab põhjalikult kolmandas, neljandas, viiendas ja kuueandas peatükis. Need mudelid on 1) lapse varase keeleõppe ökoloogiline mudel; 2) varajase keeleõpetuse ökoloogilise lähenemisviisi mudel: lapsevanema, õpetaja, eakaaslaste ja lapse tegevuse vastastiktoime ja 3) lapse vahendatud tegevuse mudel.

Raamatus vaadeldakse põhjalikest empiirilistest uuringutest lähtudes õpetajate, perede ja eakaaslaste strateegiaid ja tavaid, millega suurendatakse laste huvi koduse keele säilitamise ja rikastamise ning uue keele omandamise vastu. Teoses tutvustatakse rahvusvahelisi uurimusi erisuguse sotsiaalse ja keelelise taustaga laste keele ning põlisrahvaste, ohustatud, pärand-, piirkondlike, vähemus-, enamus- ja marginaliseeritud keelte, samuti võõrkeele ja teise keele õppimise kohta kodus ja väljaspool kodu. Autor väidab, et üksnes õpetajate,

perekonna, eakaaslaste ja ümbritseva keskkonna koostöö abil on võimalik kaasata laps keeleõppesse nii, et ta saaks uue keele omandamisel oma potentsiaali täies mahus rakendada. Võib eeldada, et kui lapse jaoks lähedased inimesed tagavad soodsad tingimused, siis suudavad väikelapsed oma pädevust, oskusi ja võimeid arendada enda jaoks kõige sobivamal viisil. Selleks et varases keeleõppes aktiivselt osaleda, peavad lapsed tajuma sisemist motivatsiooni, mis eeldab, et laps kogeb keeleõppega seoses naudingut, rõõmu ja uudishimu.

Mila Schwartz käsitleb detailselt ja kriitiliselt laialt levinud lihtsustatud seisukohta, et „lapsed on nagu käsna“ ja et nad õpivad keeli kiiresti. Üha enam on andmeid selle kohta, et isegi pärast enam kui kaks aastast kestnud intensiivset sihtkeele õpetamist ei ole vastupidiselt õpetajate ja vanemate ootustele paljude laste keelekasutuses näha olulisi edusamme. Kuna raamat tutvustab ökoloogilist lähenemisviisi varajasele keeleõppele, rõhutab Schwartz õpetamise kvaliteeti ning seda, kui oluline on õpetaja ja lapse suhtlus, millega on võimalik laste kaasatust (või siis mittekaasatust) sihtkeele õppimisse mõjutada. Klassiruumis toimuva õppeprotsessiga seoses rõhutab autor, et lisaks õpetamisele ja tunni ülesehitusele on oluline ka lastele pakutav sotsiaalne ja emotsionaalne tugi. Selline toetus on tähtis, et luua keelekeskne kontekst ja kaasata väikelapsi varajasse keeleõppesse, suunates neid sihtkeelt kasutama (Schwartz, 2018).

Raamat näitab, et varajane keeleõpe on lai uurimisvaldkond, mis käsitleb varases eas keelte omandamist, säilitamist, arendamist ja õpetamist. Suhteliselt uudse uurimisvaldkonnana iseloomustab seda „eriomadus ja interdistsiplinaarsus“ (Schwartz, 2022; lk 34).

Monograafia peaks pakkuma huvi teadlastele ja kõigi tasemete üliõpilastele, kes õpivad teise keele või võõrkeele õpetamist, kakskeelset või mitmekeelset haridust, koolieelset pedagoogikat, sotsiolingvistikat, rakenduslingvistikat ja psühholoogiat ning kes huvituvad eelkõige väikelaste arengust ja haridusest mitmekeelsetes ja mitmekultuurilistes ühiskondades. Monograafiat võib kasutada õppimiseks, teadustööks ja õpetamiseks. Tänu põhjalikele, ajakohastele empiirilistele andmetele ja valdkonnas olulise mõjuga teabele võib kogumik pakkuda erilist huvi ka paljudele praktikutele, näiteks koolieelsete lasteasutuste õpetajatele ja logopeedidele.

Kasutatud kirjandus

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Haugen, E. (2001). The ecology of language. A. Fill & P. Mühlhäusler (Eds.), *The ecolinguistics reader: Language, ecology, environment* (pp. 57–66). New York: Continuum.

- Otto, A. & Cortina-Pérez, B. (2023). CLIL-ing Pre-primary Education. Towards a Holistic Approach to Implement CLIL in Early Childhood Education. A. Otto & B. Cortina-Pérez. (Eds.), *Handbook of CLIL in Pre-primary Education* (pp. 1–13). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-04768-8_1
- Schwartz, M. (2022). Early language education as a distinctive research area. M. Schwartz (Ed.), *Handbook of Early Language Education* (pp. 1–26). Series Springer International Handbooks of Education. Dordrecht, Netherlands: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-91662-6_1
- Van Lier, L. (2010). The ecology of language learning: Practice to theory, theory to practice. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 3, 2–6. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.005>

Mila Schwartz on Iisraeli Oranimi Hariduskolledži keele ja hariduse korraline professor ja uuringuüksuse juht. Tema praegused teadusuuringud keskenduvad lapse, õpetaja ja vanemate vahelise suhtluse vastastikmõjule varases keeleõppes. Ta on kokku kutsunud uue rahvusvahelise varajase keeleõppe ja mitmekeelse hariduse võrgustiku ELLMEnet (Early Language Learning and Multilingual Education).